[א] לא היה שובר בו את הרגל אלא נוקבו [א] מתוך ערקובו ותולה בו היה מפשיט ויורד עד שמגיע לחזה הגיע לחזה חתך את הראש ונתנו למי שזוכה בו חתך את הכרעים ונתנן למי שזוכה בהן מרק את ההפשט קרע את הלב והוציא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזוכה בהן עלה לרגל הימנית חתכה ונתנה למי שזוכה בה וב' ביצים עמה קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו נטל את הפדר ונתנו על בית שחיטת הראש מלמעלה נטל את הקרביים ונתנן למי שזוכה בהן להדיחן [ב] והכרס מדיחין אותה בבית המדיחין [ב] ומדיחין אותה כל צרכה והקרביים מדיחין אותן שלש פעמים (א) [ג] במעוטן על שולחנות של שיש שבין העמודים [ד] נטל [ג] את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד ואצבע הכבד מן הכבד ולא היה מזיזה ממקומה [ה] נוקב את החזה ונתנה למי שזוכה בה עלה לדופן הימנית היה חותך ויורד עד השדרה ולא היה נוגע בשדרה עד שמגיע לבין ב' צלעות [ו] דקות חתכה ונתנה למי שזוכה בה והכבד תלויה בה [ד] בא לו לגרה הניח בה שתי צלעות מכאן וב' צלעות מכאן חתכה ונתנה למי שזוכה בה [ז] הקנה והלב והריאה תלוים בה בא לו לדופן השמאלית הניח בה שתי צלעות דקות מלמעלן ושתי צלעות דקות מלמטן וכך היה מניח בחבירתה נמצא מניח [ח] שתים שתים מלמעלן שתים שתים מלמטן חתכה ונתנה למי שזוכה בה והשדרה עמה והטחול תלוי בה והיא היתה גדולה אלא של ימין קורין גדולה שהכבד תלויה בה [ה] בא לו לעוקץ חתכו ונתנו למי שזוכה בו האליה ואצבע הכבד וב' כליות עמו נטל את הרגל השמאלית חתכה ונתנה למי שזוכה בה נמצאו כולן עומדים בשורה והאברים בידם

הראשון

לא היה שובר בו את הרגל. כשהיה מתחיל [ט] הפשטו היה קרב הראש (ב) העוקץ והרגל ושתי דפנות וידים והחזה והגרה ונמצאת למד מהתם שמפשיטין אותו דרך הרגלים הילכך (כתוב) פירש לך כשתולהו ברגליו באונקליות לא היה שובר את רגליו ומניח רגל הפטור ברגל האחר דרך הרגל ויורד עד לחזה וכן מוכח ביומא (דף כה:) דאמרינן התם דרך הנקב שינקוב ברגל שני כדרך הטבחים שתולין את הבהמה להפשיטה: **אלא נוקבו מתוך ערקובו.** כמו ארכובו בשני הרגלים נוקב ומניחן באונקליות דרך הנקבים וכל כך למה שלאחר שהפשיטה מנתחה אבר אבר וכשחותך רגל ימין עדיין תלויה הבהמה ברגל השמאלי ואם היה תולה אותה כמו הטבחים לאחר שיחתוך ממנה רגל ימין תפול הבהמה לארץ לפי שאותו הרגל תחוב ברגל האחר ועל ידי כן תלוי הבהמה: **היה מפשיט ויורד עד שהגיע לחזה.** שהרי הופשטה כל הבהמה אלא שעדיין תלויה עוד בחזה למטה שעדיין לא הופשטה שם כדקתני לבסוף מרק והפשיט וקודם שיחתוך ממנה שום אבר חותך את הראש ולא מפשיטו שהרי קודש הוא בהקטרה ואלה לאותכו קודם: **ונתנו למי שזוכה בו.** קודם שחתך את הכרעים (ג) רגלי הבהמה כרעים על שם כריעה קרי להו כרעים שמאחר שהופשטו הידים עד כנגד החזה יכול לחתוך כל ארבע רגלים יחד: **מירק והפשיט.** גמר כמו (יומא דף לא:) קלעו ומירק אחר שחיטה [י] [על] ידו (על) כלומר גמר הפשיטו נגד החזה וטאל וסוף הידים: **קרע את הלב והוציא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזוכה בהן עלה לרגל הימנית.** וה"ה דקודם שיחתוך הידים היה (ד) לו לחתוך רגל הימנית אלא שעדיין כובד הבהמה ברגלים והבהמה נתלית ובכל הסדר הזה אין שום פסוק כי אם סברא לפי מה שנכון לעשות עושין: **חתכה ונתנה למי שזוכה בה.** דהיינו אותו שזכה בראש: **ושני ביצים עמה.** שעולה בא זכר ואז הבהמה תלויה על ידי הרגל השמאלי: **קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו.** עכשיו שנטל רגל הימני כשקרעו נמצא כולו גלוי לפניו ויכול לראות בפנים שכשלא היה הרגל עדיין חתוך אפי' אם היה קורעו לא היה מה שבפנים נראה כמו עתה: **נטל הפדר.** חלב ונתנו מכסה על בית שחיטת הראש למעלה לכסות בו בית השחיטה [יא] קתני בית (ה) השחיטת הראש כשהיה נושא את הראש על המזבח היה הופך בית השחיטה למעלה ולוקח החלב ומכסה וזה דרך כבוד למעלה ולא קתני בית השחיטה סתם למעוטי שחיטת צואר אתיא [סד"א] דכמו שהראש מגונה בשביל שחיטה הכי נמי צואר מגונה הילכך פי' לך בית שחיטת הראש למעוטי בית שחיטת צואר וצואר כשהיה נושא היה הופך התתך אגלו ואינו נראה אבל הראש קרניו בין אצבעותיו וחוטמו כלפי זרועותיו ובית שחיטתו למעלה הילכך מכסה הפדר בית השחיטה והכי יפה לעשות ושחיטת הצואר אינה מגונה כדם כל כך כמו הראש: **נטל את** [יב] **הקרביים ונתנן למי שזוכה בהן להדיחן.** ולהסיר הטינוף שבהן (ו): **וידיחו אותו בבית המדיחין.** [יג] ומדיחין כל צרכה לפי שיש בה טינופת הרבה קבעו לה לשכה אחת להדיחה שם ולא קבעו [ז] בה הדחה [יד] שיש כרס שיש בה טינופת הרבה ויש שאין בה כל כך (הקרביים) והבני מעיים אין בהן משום טינופת כל כך: **מדיחין אותן ג' פעמים.** [טו] (בכך לכל) במיעוטן של שולחנות בשולחן הקטן של שולחנות של שיש שבבית המטבחיים ולאו היינו שולחנות שבין העמודים [טז] על אותו היו מפשיטין כדמפרש במסכת מדות (דף ט.) אבל מלבד אותן שולחנות היו שולחנות של שיש נראה לי שהיו קבועין בנטה שעליהן היו מדיחין קרביים וכן מייתין על גמרא דהאי פירקא [י] שולחנות היו במקדש ח' של שיש בבית המטבחיים שעליהם מדיחין את הקרביים אבל שולחנות שהיו מפשיטין היו בין עמודים וכן גרסי' בהדיא במסכת מדות (דף ט.) שולחנות של שיש שבין העמודים ובשולחנות שעליהן מדיחין גרסי' בבית המטבחיים וכן מוכח במדות דאמרינן מקום הטבעות כ"ד [יז] לשולחנות ד' שולחנות לעמודים כו' האגסין ד' והמותר מקום הננסין: **במישט.** שולחנות של שיש יכולין להדיח שהתמיד היה כבש והא דתנן במדות (דף לו:) לשכה ששם היו מדיחין קרבי קדשים היינו כרס כדמוכח (ז) הכא שמדיחין בבית המדיחין הכרס וכל צרכי בית המטבחיים מדיחין שם ונראה לי הא דלא היו רוצים להדיח הקרביים עם הכרס בלשכת מדיחין משום שהכרס יותר ויותר יש בה טינופת ואם ידיחו יחד יתלכלכו זה מזה לכך קבעו [יח] זה לזה מקום: **ונטל את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד.** ועד עכשיו לא היה לו צורך סכין לא בנטילת הפדר ולא בנטילת קרביים שזהו דבר שנוטלין ומפרידין בלא סכין: **והפריש את הריאה מן הכבד.** הפריד זה מזה כדי (ח) שתהא הריאה עם גולר כדלקמן והכבד עם דופן ימין: **ואצבע הכבד מן הכבד.** אצבע הכבד [יט] כשחותכים את הכבד ומפרידין אותו ממקומו נשאר מעט כבד מן העוקץ אצל הכליות ולא היה מזיזה ממקומה: **נקב את החזה.** בכבד שאינו חותך כדרכו שייך לשון נקיבה שהיה מפריד המזה מן הדפנות והצלעות זו ארוכה מזו ועוד יש לומר לפי שהחזה על הדפנות כמו אהל וכשנטל את החזה משם הוי כמי שניקב בבהמה שהחזה קבר ברסו ודומה מקומו לאחר נטילתו כחלון וזהו עיקר: **ונתנו למי שזוכה בו** עלה לדופן הימני היה חותך ויורד עד השדרה. אבל השדרה חותך ולא היה נוגע בשדרה שהשדרה היה מניח אותה עם הדופן השמאלי לפי שמה הדופן היה תולה הכבד: [כ] **לא היה חותך השדרה** עמו. שאם היה חותכו עמו היתה כבידה [כא] [הרבה] (היה): **עד שהיה מגיע לב' הצלעות דקות.** אבל המזה כלומר היה חותך ויורד עד שיהא מגיע לאותן צלעות וגם למעלה אצל העוקץ היה מניח ב' הצלעות ולקמיה מפרש כשיפרים דופן שמאלי דקתני ומניח ב' צלעות דקות מלמעלה וכו' וכך היה עושה בחבירתה דופן ימין: **חותכה ונותנה למי שזוכה** בו. והכבד תלויה בה לכך הפריש קודם הריאה מן הכבד שבב' הקרבנות היו: **בא לו לגרה.** לצואר: **והניח בה ב' צלעות מכאן וב' צלעות מכאן.** ב' צלעות הניח בו כבר כשחתך הדופן הימני ועכשיו (הניח בו שעדיין) הניח בה ב' צלעות מצד אחר וזהו אותן צלעות שהן בדופן אצל חזה ועדיין לא חתך דופן השמאלי לכך שייך לומר והניח בה שעדיין הן מחוברות לדופן: **והקנה והלב והריאה תלוין בה בא לו לדופן שמאלי והניח.** לא גרסי' בה [אלא] והניח אצל העוקץ: **ב' צלעות דקות.** דהיינו למעלה וב' צלעות דקות מלמטה אצל החזה והניחן במקומן ולא חתך עם הדופן וכן היה מניח עם חבירתה בדופן הימני ב' צלעות למעלה אצל העוקץ ולפי שלא פירש לך למעלה ב' צלעות למעלה בנטילת דופן ימין פירשו כאן: **נמצא מניח בשתיהן.** בשתי דפנות שתים שתים מלמטה ושתים מלמעלה בין בדופן ימין בין בדופן שמאל מניח בכל א' שתים שתים למטן וכן שתים שתים למעלן: **חתכה.** לדופן שמאל ונתנה למי שזכה בה והשדרה עמה תלויה בה והיא היתה כבידה יותר אלא של ימין קרויה גדולה לפי שהכבד תלוי בה והכבד לאו מן הדופן הוא אלא תלוי הוא בה ובשביל שדבר שאינו בכלל הדופן תלוי בה לכך נקראת גדולה: **בא לו לעוקץ.** הוא הזנב חתכו אצל רגל השמאלי שעדיין תלויה הבהמה בו: **האליה ואצבע הכבד וב' כליות עמו.** וכן ב' צלעות מכאן וב' צלעות מכאן לפי שאותן צלעות מיקרי כנפי העוקץ ולא הוא לפרש שני צלעות מכאן ומכאן: **נטל רגל השמאלי.** שנשאר יחידי שכל הבהמה מנותחת לאברים ורגל שמאלי נשאר עדיין באונקלי ונתנה למי שזכה בה נמצאו כולן עומדין בשורה והאברים בידם: עד עכשיו פירשו סדר ניתוחיה מעתה צריך לפרש סדר הולכתם למזבח כיצד מוליכים האברים קודמין זה לזה:

הראשון

פי' הרא"ש

מערכים דרומים לפי שפירי הדם ניתנין בסמוך לו על יסוד דרומי: **לא היה שובר בו את הרגל.** שהטבח שובר הרגל ועושה נקב ברגל ומעביר הרגל שסובר מן הארכובה דרך נקב ששוסה ברגל האחר ותולה בשני הרגלים ומפשיט: **אלא נוקבו מתוך ערקובו.** ברגל שמאלי ועושה נקב בין הגידים לעצם ותולהו ברגל אי' ותלהו בעמודים [דף מ:] זנב הרגל שאינו מגעת לערקוב: **היה מפשיט ויורד.** כלאמע בין הבהמה וקלא מן הצדדין עד שמגיע לחזה: **חתך את הראש.** עם העור שאינה בכלל הפשטה כדאמרי' בפרק ב' דחולין [דף כז.]: **חתך את הכרעיים.** ד' הרגלים עד הארכובה: **מירק את הפשט.** גמר כל ההפשט וסילק העור מן הבשר: **קרע הלב והוציא את דמו.** לפי כשהשה לא גונחת בשעת השחיטה וממשכת את הדם מכים השחיטה והוא הדם הקרוב הנמצא בלב והי"ל כדם שנשפך ולא נתקבל בכלי ופסול למזבח. נ"ל שמשנה זו אין מקומה כאן אלא אחר אותה משנה דקרעו ונמצא כולו גלוי לפניו דקודם אותו קריעה א"א להוציא את הלב: **חתך את הידים.** מן הכתפים: **לרגל הימני.** הוא הילך: **למי שזוכה בה.** הוא הכהן שזוכה בראש ושתי ידיו הניח לעוקים ילך: **נטל את הפדר.** אלא שעל הקרע: **ונתנו על בית השחיטה מלמעלה.** לכסות לכלוך דם בית השחיטה ודרש לה מקרא בפ"ב דחולין [שם] דכתיב את ראשו ואת פדרו וערכו: **הכרס היו מוליכין אותו ללשכת מדיחין.** ולא רצו להוציא כל הפרש בעזרה: **כל צרכה.** כלי קטנה עד שתהא יפה בכל הצורך: **מדיחין אותן שלש פעמים במעוטה וכו'.** בכלי כמו מעוטן של ויחים מלשון עיניו מלאו חלב [איוב כא]. ול"נ במיעוטה לכל המיעוט ג' פעמים להעביר פירקא דמעי'. ואית דגרסי במיעוטה של שולחנות פי' בשולחן קטן שבין העמודים והא דאמרינן במסכת מדות [דף לו:] שבלשכת המדיחין מדיחין את הקרבים קרבים דהתם היינו כרס אי נמי התם מיירי בשאר קדשים כדקתני התם ששם היו מדיחין כשהיה להם רוב ובמים היו הולכים ללשכת המדיחין. אבל התמיד היו מדיחין הקרבים על שולחנות: **והפריש את הריאה מן הכבד.** לפי שהכבד קרוב עם הדופן הימני והריאה עם הגרה: **ואצבע הכבד מן הכבד.** כי אצבע הכבד היתה קריבה עם העוקץ והכליות כמו בשאר קרבנות דכתיב על הכליות יסירנה ופירש"י וי"ל שיהא מעט מן הכבד עם הכליות: **ולא היה מזיזה ממקומה.** אחר שהפרידן זה מזה אלא מניחן כאן עד שהיה מנתח את האברים ומניח הריאה דבוקה לגרה והכבד עם הדופן ואצבע כבד עם השוק: **נוקב את החזה.** שעושה כמין ארובה שחותך את שומן החזה ורואה את הקרקע

מסורת הש"ס

א) ס"א רבות וכן בכל העמוד, ב) נ"א כאמר, ג) "במעטן" כ"ה ברפו"י.

הגהות הב"ח

(א) במשנה במעוטן [ג] על שולחנות. נ"ב לשון הר"ש לפי גירסא זו במעטן לכל הפחות ואם רצה להוסיף ולהדיחן יותר מג' פעמים מוסיף עכ"ל אבל יש גורסים ממעטן של שולחנות ועיין בתוס' שלפנינו: **(ב) מפרש** ד"ה לא היה שובר וכו' היה קרב הראש והרגל רשתי הידים העוקץ והרגל והחזה והגרה רשתי דפנות ונמצאת למד מהתם: **(ג)** ד"ה ונתנו למי וכו' את הכרעים הס"ד ואח"כ מ"ה כרעים רגלי הבהמה על שם וכו' שהופשטו גם הידים עד כנגד החזה היה יכול: **(ד)** ד"ה קרע וכו' היה יכול לחתוך רגל: **(ה)** ד"ה נטל הפדר וכו' קתני בית שחיטת הראש ולא קתני הראש שכשהיה נושא וכו' יפה לעשות ועוד דשחיטת הצואר: **(ו)** ד"ה נטל וכו' שבהן הס"ד ואח"כ מ"ה והכרס מדיחין וכו' ולא קבע בה לשכת הדחה שיש בדם כיון שיש בה טינופת הרבה הס"ד ואח"כ מ"ה והקרביים וכו' כל כך מדיחין אותן ג' פעמים ודי בכך לכל הס"ד ואח"כ מ"ה במעטן [ג] וכו' וכן מייתינן בגמרא דהאי פירקא שלש עשרה וכו' מקום הטבעות כ"ד מן הטבעות לשולחנות ד' מן השולחנות ולננסין ד': **(ז)** ד"ה במישוט שולחנות וכו' כדמוכח התם וכו' ומדיחין אותה כל צרכה פי' בית המטבחיים וכו' קבעו לזה מקום ולזה מקום: **(ח)** ד"ה והפריש וכו' כדי שתשאר הריאה עם:

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה ה:
ה ב מיי' שם הל' ו:
ו ג מיי' שם הל' ז:
ז ד מיי' שם הלכה ח:
ח ה מיי' שם הלכה ט:

שיטה מקובצת

א] נוקבו מתחת. תיבת מתוך נמחק: **ב]** תיבת ומדיחין ל"ש ותיבת אותה נמחק: **ג]** פעמים במעוטה על שולחנות אות ד' נמחק: **ד]** העמודים גירסת ר"ש שבבית המטבחיים: **ה]** נקב את אות ו' נמחק: **ו]** צלעות רכות חתכה תיבת דקות נמחק: **ז]** בה והקנה והלב: **ח]** מניח בשתיהן שתים: **ט]** מתחיל ואמרינן ביומא דרדך הפשטו היה קרב כיצד הראש והרגל והעוקץ ושתי דפנות והידים והחזה: **י]** שחיטה על ידו כלומר תיבת על נמחק: **יא]** השחיטה ולא קתני בית שחיטת הראש ותו לא לאשמועינן כשהיה: **יב]** את הכרס ונתן למי שזוכה בה להדיחה ולהסיר: **יג]** תיבת ומדיחן ל"ש: **יד]** הדחה שלש פעמים לפי שיש מי שיש בה טנופת תיבת כרס נמחק: **טו]** פעמים בכך לכל במיעוטה אות (כ"ג) [נ'] נמחק: **טז]** העמודים שעל אותן היו אות ו' נמחק: **יז]** כ"ד מן הטבעות לשולחנות ד' מן שולחנות לננסין תיבת להעמודים כו' ואות ה' נמחק: **יח]** קבעו לזה מקום ולזה מקום הס"ד ומה"ד נטל את: **יט]** הכבד הכבד כשחותכים אצבע הכבד ומפרידין תיבת את נמחק: **כ]** הכבד ולא היה: **כא]** כבידה עד תיבת היה נמחק: